

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOSZMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **Czirják Albert.**

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOD PÉTER, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA,
DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER IMRE, SÁNDOR JÓZSEF ÉS SÓLYOM JÁNOS.

Megjelen — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer,
legalább egy ívnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr.
Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Főtér
80-ik szám.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig —
NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a
kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Királylátogatás után.

Magyarország jobb kezét, az erdélyi részeket, látogatta meg szeretett Apostoli Királyunk I-ső Ferencz József. Az „igazságos“ Mátyás szülővárosában Kolozsvárt ez év szeptember 22, 23 és 24-ke a nemzeti öröm, az igaz, tiszta hódolat fenséges napjai voltak! Nemzetünk osztatlan szeretete törvény-tisztelő, felséges királyra iránt, a trón iránt való törhetetlen hűségünk, hódolatunk ragyogóbban, tisztábban, nem nyilatkozott talán soha, mint e napokban, melyeknek történelmi jellegét maga a királyát hön szerető nemzet írta meg:

„A legelső magyar ember a király!”

A magyar állameszme kidomborult. A nemzeti művelődés összes tényezői fényes jogara alatt fejlődtek, szilárdultak meg. Tudomány, művészet, ipar, kereskedelem a haladás, és sok helyt a virágzás korát is hirdetik. A magyar tanügy is az ő bölcs, igazságos, nemzetét művelődésében valóban királyilag gyámolító uralkodása alatt ünnepelte meg a nemzeti ujjászületés s így önmagának is korszakot alkotó, fényt, derűt adó korát! A báró Eötvös, Trefort alkotta művelődési intézetek: A kolozsvári alma mater: a Ferencz József egyetem, a kereskedelmi Akademia, a tanító-és tanítónő-képezdek, reáliskolák, polgári iskolák, a nőnevelés, női ipariskolák, a nép-oktatás összes újabb intézetei mind-mind apostoli jogara alatt támadtak elő, fejlődtek, megerősödtek és sok részben arathatták diadalukat is! És mindezért a magyar tanítóság is hódolatteljesen és igaz hálával hajlik meg koronás király előtt, az ő bölcs uralkodásának köszönve saját megifjodását is!

A hősöket megéneklő „Szózat“ költőjével mondhatjuk mi is:

„Fény nevére! Aldás életére!”

A tanító.

— Befejező közlemény. —

A jogásznak jogász az előjárója, a katonának katona, a theologusé theologus. Hát a tanítónak? E kérdésre őszintén elmondhatjuk, hogy a magyar tanítóságnak előjárói nem mindig az érdemes tanítói karból kerültek ki, hanem társadalmi életünk más-más osztályaiból is. Megértheti-e a tanítót, felfoghatja-e teljesen a tanítás feladatát az, a ki csak keveset, mintegy műkedvelésből foglalkozott az oktatás elméletével? Lehet-e tanfelügyelő az, a kit csak külső viszonyok kényszerítettek ez állás elfoglalására és attól nem sokára megszabadulni óhajt? Vagy az, a ki más pályán szolgált ki, vagy az élet hullámozó tengerén már hajótörést szenvedett? Nem! százszor nem!

A tanító ügyét nem képviselheti az, a ki annak fáradságát, terhét nem ismerte. Képes-e vele együtt érezni? A ki nem szentelte magát egészen az iskolának, az nem lehet annak vezetője! Nevelés-oktatásügyünknek, tanítóságunknak, az iskolának egyik legbiztosabb támassza, talpköve az leend, ha arra törekszünk, hogy a tanfelügyelők mind a gyakorló tanítók, tanárok osztályából kerüljenek ki! Milyennek kell lenni a tanfelügyelő, vagy isk. elnök és a tanító közötti viszonyoknak, hogy az az iskola javára, a tanítói állás emelésére szolgáljon?

A felebbvalónak épen vezetőnek kell lennie, nem parancsnoknak. Minden fontos kérdésben, különösen nevelés-oktatásiakban, a tanítók véleménye, esetleg tanácsadása is meghallgatandó, mert övék a kivitel munkája és azt annál nagyobb odaadással teljesítik, ha magok is megfontolták, mi a legjobb. A tanító nem alázas szolga, kinek a parancsot egyszerűen teljesíteni kell, mert az iskola művelő, nem esítő feladatát csak is az igazi szabadság légkörében teljesítheti, és ha ezt tőle megvonjuk, akkor koszorús költőnk „*rabgolyója*” leend, . . . „soh'se nő ki tollad, ne várd!”

Vannak fellebbvalók, kik azt hiszik, hogy csak egyedül ők képesek megítélni, mi szolgál az iskola javára, kik a nekik alárendelt tanítók szabad véleményét saját jogaikba való beavatkozásnak tekintik és így személyöket nagyobb-nak tekintik, mint hivatalukat; ily emberek az iskolát fejlődésében gátolják és nem barátai a tanítóknak.

Az az igazi tanfelügyelő, ki a tanítóban a munkatársat tekinti, ki hivatva van vele együtt a közös munkát az iskola javára elvégezni.

A hiu iskolazsarnok körül sok hízogó szokott gyülekezni. Ily emberek pedig nem emelik a tanító tekintélyét, csak igazságos és bölcs kormányzat.

Az igazi tanító örömet követi vezetőjét. Ha az az iskola javát, a tanítói állás becsületét, tekintélyét akarja emelni, hiven sorakozik melléje, örömet hoz áldozatot, alárendeli véleményét, személyes érdekét a magasabb jónak. Hisz tudja, hogy közintézet bizonyos törvények nélkül nem állhat fenn, s hogy ily törvényeknek az örét tisztelet illeti. De azt is tudja, hogy a felügyelő vagy az igazgató tévedhet. Ha nem a valódi, igaz cél felé törekszik, felemeli intő szavát, tekintet nélkül a személyre.

Ha az előjáró hivatali hatalmával zsarnoki módon visszaél, akkor az önérzetes tanítónak nem kell, nem szabad visszariadnia a harcztól, akkor a tanítói karnak kötelessége az igazságot közösen megvédelmezni. Ily esetekben is a közérzületnek kell döntenie. A tanítót meg kell óvunk attól, hogy hibát, igazságtalanságot elkövessen, de tünnünk sem szabad, hogy vele igazságtalanul bánjanak.

Sajnos, hogy sok tanító nem ez úton halad. Lehet, hogy kényelmesebb csak úgy magunkban neheztelnünk, avagy minden komolyabb ügy, sikamlósabb kérdés elől könnyedén kitérünk. Talán előnyösebb is az, ha a hatalmas elnökkel, felügyelővel, avagy igazgatóval szemben nincs véleményünk, de igen is van dicsérő szavunk. A tanítónak ezt nem szabad tennie! Vajon becsülnek-e minket, ha mindig a kellemes collegát játszuk? Bizonyára nem. Addig vesznek igénybe, míg szükségük van reánk. Ki nyílt, becsületes, ki a jogot, az igazságot, ott a hol kell, képviseli; ki nem fél attól, hogy az érvek sokszor kellemetlen, de döntő súlyával szavát az ügy érdekében felemelje, az utóvégre is diadalra jut; lehet, hogy nem lesz népszerű, de tisztelni fogják.

Az iskola szabad, éltető légkörében a rút önösségnek a tisztátalan kétes értékű működésnek nem szabad léteznie! Egy test tagjai vagyunk, ugyanegy épületen dolgozunk, azért sorakozzunk hiven egymás mellé, legyen mindenki örállomásán s teljesítse kötelességét a neki adott erők szerint.

Ha mi is megbecsüljük egymást, akkor remélhetjük, hogy mások is megbecsülnek.

A tanító nem csak az iskolának, de az életnek is nevel. De ezt csak akkor teheti, ha azt ismeri is. A világi zajban, költőnként: „ott fejlődik az állandó karakter!”, a nép örömeiben és szenvedéseiben vegyen részt. Értse meg kora érverését, tudnia kell társadalma betegségit, de

ismernie kell erényeit is; érezze a korszellem egész hatalmát, a nélkül, hogy annak árja elsodorja és akkor képes lesz arra, hogy tanítványai-ból gyakorlati embereket képezzen, neveljen.

Az még nem elég, ha a tanuló „jeles“ osztályzatot kapott, vallásában kegyes és istenfélő; embert is kell belőle nevelnünk, ki biztos lábbal, derült arczczal halad az élet útain az emberi tökéletesedés felé.

De a mivé a gyermeket akarjuk nevelni, olyannak kell magunknak lennünk.

A tanítónak őrizkednie kell, úgy a magánmint a közéletben, oly cselekedetektől, a melyek az iránta való bizalmat megrendíthetik vagy hivatása teljesítésének útjában állanak. A tanító a közélet embere, joga és kötelessége abban tevékenyen részt venni, de mindig azon határok között, a melyeket a tanítói állás tekintélye, becsülete megkíván. Ha tud, sokat olvasott is a tanító, ne legyen fontoskodó, de barátja se legyen mindenkinek! A ki mindenkinek igazat akar adni, senkinek sem ad igazat. Nem az emeli a tanító tekintélyét, ha valaki leereszkedő mosolylyal kezét megszorítja, de igenis az, ha szava nyomatékos, súlyos!

Nem egy tanító erre ezt fogja mondani: „Mit ér az, ha hivatásunknak derekasan megfelelünk, ha kötelességeinket lelkiismeretesen teljesítjük? A kellő elismerést még is megtagadják tőlünk.“ Mások kishitüleg így kiáltanak fel: „Ha magasabb mivelődésre akarunk törekedni és tökéletesbedésünkön tovább dolgozni, az a fáradtság és munka mellett áldozatot is kíván, és ezt is csak elégtelenül díjazza. A közéletben részt venni anyagi áldozat nélkül nem lehet; s hol erre a pénz?“

Mások így sohajtanak: „Éltem estéje gondteljes marad, bár férfiasan működök és tanítok.“

Mind ebben van valami igaz is.

A tanítók külső helyzete többnyire olyan, hogy azok művelődés fokának s a kívánalmaknak, a melyeket tőlök követelnek, semmikép sem felel meg. De ezért nem szabad csüggedni. A küzdő tanítót a diadal reménye bátorítani fogja! A magyar tanítóság önerején küzdje fel magát és minél inkább szolgálunk mint egyesek az egésznek, annál hamarabb vivjük ki magunknak azon tért, mely állásunkat megilleti.

Meg kell-e a növ. leánykakkal ismertetni a rosszat. . . . ?

(Nevelésügyi kérdés a 40-es évekből.)

A *Szilágyi Ferencz* szerkesztésében megjelent „Hon és Külföld“ ez é. kedves kérdéssel már 1846-ban foglalkozik. A lap számára ama dolgozatot *Mihál Antal* petki

pap írta. Nem csak azért közlöm, mert nev. történeti becse van, hanem azért is, mivel élénk világot vet a 40-es évek gondolkodás módjára a nőnevelés terén. A dolgozat szószerint s eredeti orthographiával következő:

Pályakérdés"megfejtése.

Ifiabb Farkas Daniel úr! Az öntől közszerőre eresztett pályakérdés némüleles megfejtése felett próbálkoznom, a' mennyire észerm engedi, felhiva látom magamat, annyival is inkább; mert jutalma nagy: az „utókor áldása!“ Valóban szép egy kérdés, mely a' nemessé szelidülhető kor árnyban sinlődő virágbimbóját rejti méhében — s virágát — mi édes remény majd egész világ tűzi életoltárra kedves emlékül. Azért e' világbimbóra edénykémből nehány májusi harmatgyöngyöt cseppenteni nekem is szelid készségem, hogy ha e' cseppektől virágzásba nem is, legalább megfeszítő élelményre ujulhason. Nemde? ha mindnyájan cseppentünk e' hervatag bimbóra, akkor legalább gyengén reméllhetjük, hogy majd egykoron ujlást kap az 's nőink édes örömet fogják virágserepkéjükbe átültetni. De a' sok szószaporítás csak idővesztegetés, azt tanultam deák koromban egy tanáromtól, ki egy évi cursusát, kétszázat is meghaladó ivre dolgozta volt ki. . . . Hanem szóljunk csak a' kérdéshez. Hogy a' bizalom ért hangján szóljak: ön édes barátom a' „Hon és Külföld“ idei 24-dik számában ezt tűzé-ki pályakérdésül: „Meg kell-e a' növendék lánykakkal ismertetni a rosszat, vétkek- 's erkölcstelenségek minden nemeit, hogy korán támadjon azok iránt undor keblökben 's könnyebb áldozatba kerüljön ére nyesekké válniok: vagy szerénységéből, tehát fő női erkölcsből kiindulva, mellözve azokat merőben, csak is az erényeket tüntessük saját ragyogó fényökben elejökbe, hogy míg ön tapasztalat után meggyőződnenek azokkal átellenben lévő út létele felől, szilárduljanak jókká 's szokják-meg az erény útját tántoríthatatlanul tapodni? melyik mód idves? melyik kárhozatos?“ — Jóllehet ezen kérdésre a' Hon és Külföld 29-dik számában „Nyílt levél“ ifiabb Farkas Danielhez czim alatt Ocskowszky Sándor már egyszer megfelelt, de azért még sincs megtagadva tőlem is, nézeteimet egy rövidke feleletben — ha bár későcskén is ifiabb Farkas Danielnek megküldeni. Így tehát? — nékem czélem polemizálni főleg ez alkalommal nincsen, de még sem tohetem, hogy O. S. úr feleletére teendő észrevételeimmel is, ne hogy restséggel bélyegeztessem, háttérbe vonuljak. Ugyan is O. S. úr azt mondja, hogy ifiabb Farkas Daniel a' kitűzött pályakérdés bár melyikét választja is, czélt ér, most mind a' kettőt czélszerűnek vallja 's egyszersmind megerősítőleg írja, hogy: „ki tagadhatná azt, hogy a' vétkek 's erkölcstelenségek minden nemeinek megismeretése czélszerű mód a' jó erkölcsi nevelésre.“ Már pedig továbbad újra megállítólag mondjaki iménti véleménye lerontására, hogy ha a' „nevelés főelvei, minek természetzerűnek kell lenni, megfontoljuk: akkor az első módot nem csak hogy nem találja idvesnek, hanem mint az erkölcsi nevelés szörnyét (monstrum educationis) kárhoztatja.“ — Még továbbad szinte a' gordiusi göcs-höz hasonló bogot vet és azt mondja: „ezekből átláthatja t. urasága, miszerint egyedül a' második mód használatától függ az erkölcsi nevelés czélszerűsége.“ — tehát az O. S. úr állítása szerint az első mód nem jó, holott pedig legelsőben azt mondja, hogy jó: mert bár melyikét választja is, czélt ér. En ezen tételbe ereszkedni ugyan nem akarok, annyival is inkább, mivel maga magának elég érthetőleg megfelelt, hanem én ha már csakugyan O. S. úr szerint egyoldalú nevelésben

határozhatnám a' nőképzés ügyét, akkor még is inkább ajánlanám az első módot. A' mi az egyoldalú nevelést illeti és éppen azért is, mivel Északamerika is az első követi 's az északamerikai nő szűz cselekedetben, az európai pedig mely a' második mód szerint neveltik, szűz gondolatban. Már most valyon melyik idveseb? az-é, a' ki gondolja a' bünt, de nem cselekszi, vagy az-é, a' ki gondolja és meg is cselekszi, melyre azt mondom, hogy: az ember, mint filozofus nem mindég úgy cselekszik, a' hogy gondolkozik 's hátha ezen elvet a' nőekkel is egybe lehet férkeztetni; mert ők is gyakran nem úgy gondolkoznak, a' hogy cselekszenek. De én külön egyik módot sem ajánlom, mivel egyoldalú nevelés félszeg kifejlődést tételez-fel; hanem a' kettőt együtt véve 's a' mint időkorosan fejlík a' nőgyermek, erejéhez mérsékelt irányban kell aránylagosítani a' nevelés mind a' két oldalát, de egyiket sem túlzva; mert természetes, hogy a' túlság veszélyre viszen, hanem jól mért felhangolásban ismertetni-meg vele állításom szerint a' nevelés ezen két surrogatúmat 's annak jó és rossz oldalát; mert könnyű természetesség az, hogy mindennek meg van a' maga ellenkezője 's ha a' gyermek csak is az erkölcsösség faragott kövezetén léptetjük, kevés, vagy éppen semmi fogalma sincs a' botlásról 's ha vagy egyszer vétett lépést ejteni alkalma nyílik, nem tudja, hogy ha oda lép botlik, a' botlás pedig kedvezetlen időtöltést húz maga után 's a' mint O. S. úr mondja, hogy: „sokkal kevésbé következetes a' gyermek, hogy sem a' vétkek 's erkölcstelenségek

minden nemei őt különbben is vissza tudnák tartóztatni érzelmeinek hízegő vétkektől,” éppen azért kell őtet úgy nevelni, hogy majd midőn megficzamodásának gyűlékony ingere szépsége elibe lest hány, tudjon következtetni arra, mit terni tilos; szóval, érthetőleg magyarázni-meg a' rosztat, úgy, mint a' jót; mert erényesnek lenni a' nélkül, hogy az azzal átellenben lévő bünté nyek összes nemeit ne ismerje és így ne tudja, hogy mivel szembe ő erényes, a' nem is lehet, de nem érdem; már pedig az érdem mindég az erénynek a' következése: tehát érdem az, ha egy nőgyermek úgy van nevelve, hogy ő ismerve az ingerek csáb hízegéseit is, még is büszke alánézéssel megvetve leneveti 's komoly megfontolással 's erényhűn csendeleg szépsége szűz rózsapárnáján. Ezekből átláthatja édes barátom, hogy véleményem szerint: csak is a' két módot párhú-zamba véve felelhetnek-meg a' nőképzés nagy ügyének, egyébiránt az elfogadás öntől függ.

Közli: *Szentgyörgyi Lajos.*

A tanítóképezdei bennlakásról.

E lap 13-ik számában Ujfalussy Sándor: „Tanítóképezdei internatus“ czim alatt irt s az internatus rossz-szaságát fejtegető és a helyett egy jobb módot, a képezdei növendékeknek a tanároknál való elhelyezését ajánló cikkét olvasva, azon kérdés merült fel lelkemben, valyon a gymnasiumok s más bennlakással egybe-

T Á R C Z A.

Az egészséges lakás.

(Folyt. és vége.)

A pinczelakások, a dolog természetéből kifolyólag mindig nedvesek s így egészségtelenek; az ilyen helyiségekben élő emberek ki vannak téve a talajlég közvetlen hatásának s ezért nem is lehet csodálkoznunk, hogy oly nagy köztük a halandóság. A nagy városoknak valódi csapását képezik ezek a souterrain-ek, a hol a miasmatikus betegségek állandó melegágyukat találják föl. A vidéki ember rémülettel olvassa, hogy a magyar fővárosban is 27 ezer ember él ilyen földalatti lyukakban. Szomorú helyzet, de egykönnyen segíteni nem lehet rajta.

Térjünk át ezek után a lakások berendezésére. Itt legelőször is azt a kérdést tehetjük fel, hogy minő anyaggal kell szobáink falait behúzatnunk, hogy az egészségünknek legkevésbbé árthasson. A mi világrészünkben a polgári lakások falainak behúzására meszet, víz- és olajfestékeket s néhol tapétákat (papírszönyvegeket) szoktak alkalmazni. A mi a közönséges fehér meszet illeti, az egészségi szempontból a legajánlatosabb, mivel a mésszel való bevonás a falak lyukacsait nem zárja el s így a természetes szellőztetést nem akadályozza meg; e mellett azon előnye is van a mésznek, hogy a lakások falaira lerakodott erjesztő anyagokat szétbontó természeténél fogva megsemmisíti. A méz olcsó anyag s így évenként többször lehet minden nagyobb megerősítés nélkül lakásunkat azzal kitisztíttatnunk; a szemre ugyan kellemetlenül hat a vakító fehér szín, de ezt igen könnyű valamely ártalmatlan kékes vagy barnás festékel mérsékelnünk.

A vízfestékek használata azon hátránnyal van összekötve, hogy költséges s ezért csak hosszabb idő múltán szokták a falakat újból befesteni, a midőn már a repedésekben sok szenny és erjedési anyag gyűlemlett föl. Hogy a vízfestéknek nagyobb tartósságot biztosítsanak, rendszerint gipszet vagy cementet használnak az alapbevonásra. Ez azonban a lakbelyiségekben, a mint fennebb is láttuk, azon hátránnyal jár, hogy a falakon át történő légcserét megakadályozza. Ugyanezen okból egészségellenes az olajfesték is, a mely a lyukacsokat betömi és légáthatatlanná teszi. A papír falszönyvegek ellen kevesebb kifogást lehet tennünk, szükséges azonban, hogy ezeket bizonyos évek múltán megújítsassuk, mert idő folytán a tápétek alá sok por és élősd állatkák is szoktak beférközni.

De legyen bár mi is a festő-anyag, a melyei szobáink falait behúzatni és diszittetni akarjuk, egészségi tekintetből csak olyan színvegyületeket szabad használnunk, a melyek minden mérges alkatrészekről mentesek. Ezért különösen óvakodni kell az arzenik tartalmu zöld-, és a rézlelegből készített színektől. Hány eset fordult már elő, hogy a piros és zöld színekre festett szobákban lakó emberek megmérgeződtek, mert a falakról lemáló anyagocskákat lassanként belehelték!

A lakaszobák egészségi föltételei között nem utolsó helyet foglal el a padlózat is. A lakások földjének beburkolására, tudvalevőleg, az anyagon és deszkán kívül használják még a cementet, betont, asphaltot, a közönséges és fényezett téglát, továbbá néhol a márványlapokat és mozaikot is. Az asphaltozás a lakoszobákban eddig ugyan kevésbbé terjedt el, mindazonáltal egyike a legajánlatosabb bevonó anyagoknak.

kötött intézetek ifjusága is ki van-e téve mindazon esélyeknek, melyeket czikkiró, a tanítóképezdei internatusok létrehozásával bekövetkezőknek mond? E kérdés s a létező viszonyok taglalásának credményét közlöm röviden az alábbiakban. Esmét eszme tisztít, világosít, s a tanítóképezdei internatus kérdése is hazánkban még eldöntve nincs, oly tárgy még, melyet megvitatai, csak a tanítóképzés fontosságát tekintve is, szükséges, időszerű, mert nálunk a képezdek többsége még internatussal egybekötve nincs.

A jól vezetett internatus czikkiró is jobbnak tartja valamivel, mint a tanítóképezdei növendékek mai kiun lakását; „de az internatus nagy hibáit sem feledjük“ mond tovább. Az internatus a szabadságot, az önállóságot elnyomja, sok a korlátozó szabály; nem ad társadalmi miveltséget, elvon az élet megismerésétől, egyoldalualakká nevel. Ezek azon hibák, melyek miatt az internatus elvetendőnek tartja, s e helyett ajánlja, hogy az egyes tanulók a kép. tanároknál, első sorban, azután pedig tanítóknál helyeztessenek el, hogy így a tanár ne csak óraadó, de egyszersmind nevelője legyen tanítványainak; a tanítóknál is bizonynyal jó ellátásban részesülnének, s társadalmi miveltséget is sajátítanak el. 5—6-an helyeztetnének el, terve szerint egy-egy helyen; havi 20—20 frtért.

Hát valóban tervnek jó, elég ideális arra, hogy felette gondolkozzunk. S bár igyekszik czikkiró e tervvel megbarátkoztatni, az internatus eszméjét kárhóztatni, mégis, bár magam is a társadalmi miveltség elsajátítá-

Az asphalt-bevonásnak előnye: hogy könnyen tisztogatható, kevés piszok és ragályozó anyag rakódik le rája; hogy tömörségénél fogva megakadályozza a talajlég föláromlását s a nedvességet hamar közönbösíti; továbbá hogy nyáron kellemes hűvösséget tart, télen igaz, hogy hideg, de ez a hátrány szőnyegek által elensúlyozható. A deszkapadlózat hézagait nem szabad megtűrni s tanácsos minden repedést vékony lézczek-késsel jól elzárni, mert máskülönb a nyílások között sok szenny gyűl fel s néha meg élődi állat is út tanját. A deszkákat czélszerű viaszkos anyaggal bevonni, vagy pedig, a mint az Angliában szokásos, a deszkák közötti kisebb repedéseket is parafin oldattal betömni.

Az ablakokat méltán nevezik a lakás tüdőinek. A tüdő akkor jó, ha elég nagy, elég ép és működésében semmi sem akadályozza. Így van ez az ablakokkal is: nagyoknak, könnyen nyílóknak és jól zárhatóknak kell lenniök; légvonatot nem szabad okozniök. Az ablakok azonban nemcsak a szellőztetés, hanem a világosság és a lakás egyenletes melegen tartása végett is vannak; az előbbi czélnak akkor felelnek meg, ha eléggé magasak, az utóbbinak pedig, ha kettősen (duplán) vannak alkalmazva. A kettős ablak közti levegő ugyanis rossz melegvezető lévén, télen a szoba kihűlését, nyáron pedig annak túlságos fölmelegítését jótékonyan mérsékli. Ablakredőnyökül legczélszerűbb fa-jalousie-kat használni, még pedig mindig kívülről s az ablaküvegektől legalább is egy pár hüvelyk távolságra. Az ablakfüggönyök használatánál óvakodni kell a színes, különösen a tarka kelméktől. Legjobb a nyers vászon e czélra. Ha azt akarjuk, hogy a függönyök is hozzájáruljanak lakaszobánk hűvösen tartásához, ajánlatos ezeket napjában egyszer-kétszer vízzel befrecskelni; a függönyről elpárolgó nedvesség meleget köt le s így lakásunk levegője is kellemesebbé válik. Azt kérdezheti a t. olvasó, hogy minő lakások jobbak: a kis, családi házak-e, vagy pedig a kaszárnyaszerű nagy épületek? Feleletünk

sát egy fő követelésnek tartom a képezdekkel szemben, mellette nem állbatok, mert az ajánlott terv kivihetősége ellen oly sok a szó, és egy jól, egészségesen vezetett benlakás oly intézmény, melyet eléggé megbecsülni alig lehet.

A havi 20 frt ellátási díj fizetésével azt is elérnök, mond U. S., hogy lassan-lassan nem csak szegények, munkára menni nem akarók, tehetségtelenek menének a képezdekbe.

Jól van. Ugy de azon esetben is, vagy ha az állam fizetné le a szükséges tartási díjt a tanároknak, tanítóknak, vagy egyes jó családoknak, nem férne e hozzájuk a kételkedés, mely kifogásolást tenne egy vagy más dologban? S egy tanár vagy tanító minő alapon volna csak felszólítható is, hogy nagy számu családját még olyakkal szaporítsa, kiknek nevelésével, felügyeletével még több dolga s gondja volna, mint családjáéval. Elhelyeznök egyes jó családoknál is, de gondoljuk csak meg, hogy így nem egy esetben tanúi is lehetnének a családban előfordulható kellemetlenségeknek. Némelykor lehet ép ők szolgáltatóknak arra okot. A tanár, a tanító vagy bárki más, szabad idejének egy részét ezeknek kellene szánja, mely pedig lehet ép pihenésül szolgálna részére. Nem részletezem tovább érveimet. Ezekre azt mondhatja czikkiró, hogy ma ezekhez képest mily helyeken kell lakniök; a mostani kiun lakásnál testileg és erkölcsileg csak romlanak.

Ép ezért kell a képezdekben benn lakásokat létesíteni, melyek meggyőződés szerint, ha jól vezet-

határozottan az egy család számára épült kisebb házak előnyére üt ki, nemcsak egészségi, de kényelmi okokból is. A palotaszerű nagy épületek minden külső szépségök mellett is oly sok árnyoldallal bírnak, hogy előnyök a cöttege *) építkezési rendszer mellett majdnem elenyészök. A praktikus angol nép a nagyobb városokban is meghonosította a családi külön lakások eszméjét; az üzlet, iroda, műhely benn van a város forgalmasabb utcáin, a család azonban künn lakik a külvárosok kertescskékel övedzett cöttege-iben. Ott nem szorul össze 20—30 család is egy rengeteg épületbe mint mi nálunk, nem vonja el egyik a másiktól a jó levegőt, nem kell toronymagasságú emeletekbe fölmászálni, ott minden jobb módú ember arra törekszik, hogy meg legyen a maga külön lakásakája, a hol büszkén mondhatja el, hogy: my house is my castle: az én házam az én váram!

A családi lakások helyiségei között a legnagyobb figyelemre méltó a hálószoba. Elvül mondhatjuk ki, hogy lakásunk helyiségei közül a legtéresebbet s a legjobban szellőztethetőt kell hálószobának kiválasztanunk; mert ha tekintetbe vesszük, hogy a napnak majdnem egyharmadát az olvasó helyiség falai között szoktuk tölteni, a melyet rendszerint jól el is zárunk a külső levegőtől, sőt a kályhát se engedjük éjnek idején fűteni s így a lézczserének ott is útját vágjuk: önként következik ezekből, hogy hálószobánk levegője nagyon ki lesz téve a megromlásnak s épen azért kell a lehető legtágasabb és szellőzöttebb helyiségnek előnyt adnunk. Pedig hányan vétének ezen elv ellen! Hány háziaszony rendezi be vendégszobának (ma már „salon“-nak) épen a legszebb és legtágasabb helyiséget, míg a napali és hálószobák számára megelégszik a jóval szűkebb, sötétebb lakosztályokkal!

Szükséges, hogy a hálólhelyiséget naponta több

*) Olv. kottédzs: kunyhó-villaszerű ház.

tetnek, többet érnek minden kinn lakásnál. Jó, egészséges vezetés mellett korántsem veszítik el szabadságukat, önállóságukat, nyerhetnek társadalmi műveltséget és megismerhetik az életet is, s nincs szükség, hogy a családoknak terhére, azok életviszonyaik milyenségének tanúi legyenek.

Első s legfőbb kelléke a benn lakásnak — a megfelelő épület, berendezés és jó táplálkozásokon kívül — a vezető egyén hivatottságában, arravalóságában áll. Szerintem is a benn lakási intézmény nem egyszerűen a megállapított rendnek és szabályok teljesítésének felügyelésében, s a felügyelésben az önkénykedéstől függ, mely valóban csak alázatos alattomosokat, hodoló szolgákat nevelhet.

A felügyelő igazgató és tanár legyen a bennlakóknak atyjok, ki figyelmeztet, int, oktat, és nem büntet, sujt, megaláz. Bízalom a tanítvány iránt a tanítási órán, s kinn az érintkezéseknél. Legyen mintegy vonzó példa a tanár vagy tanító társadalmi műveltsége, s benn a tanítási órán és az internatusban alkalom szerint ismertessék meg velök az illem törvényeit. Helyezzék el tanítványaikat egyes családoknál magántanítókul. Szóval engedjék meg nekik mindazt, mi megterhelhetőség s így hátramaradás nélkül, a társadalmi műveltség legszükségesebb kellékeinek elsajátítására mulhatlanul szükséges. Így nem lesz a bennlakás zárda, míg elhelyezve egyes családoknál, a felügyelet, az oktatás nem volna annyi, mint benn az intézetben. Mert a ki fizet az el látásért, az elvárja, hogy bizonyos szabadságokat is él-

órán át szellőztessük; egy-két óranegyedig tartó ablaknyitás még nem sokat ér; a szellőztetésnek azonban mindig csak nappal szabad történnie.

A konyhának szánt helyiség ne legyen közvetlenül a lakó- vagy hálószoba szomszédságában, mert a főzés közben kifejlődő gőz oda könnyen behatolhat s a levegőt megromthatja. Annál kevésbé szabad a lakáshoz közel építeni az árnyékszékét, itten bővebben nem magyarázható okokból.

Az eddigiekből láttuk, hogy miképp kell lakásainkat építeni és berendezni. Hőzagos lenne azonban fejtegetésünk, ha megfellejtkeznénk azokról a kivánalmakról, a melyek különösen a tisztántartás, szellőztetés és fűtés körüli egészségi szabályok szemmel tartására vonatkoznak. Hogy a lakást rendszeren tisztogatni szükséges, nem szorul bővebb magyarázatra. A padlózat gyakori felsurolása, a falak lekeféltése, a lassanként lerakódó por eltávolítása oly kivánalmak, a melyeket minden gondos háziasszony meg szokott tételni. A ház tisztántartására sok víz szükséges s a hol a vizet kimélni szokták, ott a tisztaság rovására gazdálkodnak. Figyeljünk meg a par excellence tisztaság kedvelő hollandi népet, mennyi teméntelen vizet használ föl a mosásra, surolásra, a szenny eltávolítására, tőle példát vehetünk. A lakás tisztogatására fordított költség a leghasznosabb befektetések egyike, helytelen volna tehát a takarékoskodást épen e dolognál gyakorolnunk.

A szellőztetés is tulajdonképpen tisztogatás: kitisztítása a szobában megromlott levegőnek. Megromlik pedig a lakásunkban levő levegő először is azon szén-sav által, a melyet kilehelünk, továbbá bőrünk kipárolgása következtében, a fűtés, világítás közben támadó elégségi termékek által s még több más okokból is. Ismeretes dolog, hogy az olyan emberek, a kik az ilyen romlott levegőjű helyiségekben hosszabb ideig kénytelenek tartózkodni, gyakran ki vannak téve a szédülésnek, émelygésnek, s néha az elájulásnak is. Különösen azokra hat

vezzen. A tanítóknak vagy egyes családoknak nem egyszer áruklodniok kellene a növendékekre, hogy megintsék, megdorgálják ezért vagy azért, ez pedig megint nem volna helyes. Igen, szerintem a bennlakási intézmény nem lehet rossz, ha a vezetés, a felügyelet, jó kezekben van letéve. Jól tudom, hogy ilyeneket találni nehéz, s ép itt lép előtérbe a tanítóképezdei tanárképzés ügye. A tanítóképezdéknek nem óraadó, osztályozó tanárra van szükségök, hanem jó indulatu, a népnevelés ügye fontosságának teljes tudatában levő oly egyénekre, kik nem csak tudománnyal ellátni, de első sorban nevelni képesek.

Vonják csak magukhoz a tanárok tanítványaikat, legyen önképzőkörük oly hely, hová szívesen lépnek önművelésök végett, rendezzenek ünnepélyeket, hogy a közönséggel is érintkezessenek ez uton is, nem lesznek a bennlakásnak árnyoldalai, de nevelni fog az egyöntetűen, mint a jó család minden gyermekét.

Ezek megjegyzéseim.

Haralyi Lajos.

Házai lapszemle.

„A család teendője az iskolai nevelés érdekében“ czim alatt hoz egy kiválóan figyelemre méltó cikket a „Debreczeni Protestáns Lap“ f. évi 35., 36. és 37. száma Sinka Sándortól. Az iskolától, mely a reá bizott növen-

kellometlenül a szobai beszennyezett lég, a kik kívülről lépnek be, holott azok, a kik már hosszabb ideig benn tartózkodtak, az ártalmas befolyást kevésbé veszik észre. Az ember idő folytán még a rossz levegőt is képes megszokni, de a megszokás drágán lesz megfizetve.

Szobáink levegőjének tisztán tartására a falakon át történő légcserén kívül a következő eszközök állanak rendelkezésünkre:

Első a fűtés következtében történő légmozgás. Egy közönséges, jól fűlt kályhán át óránként 90—100 köbméter levegő távolodik el s helyébe ugyanannyi tölul be. A mely szobában csak egy ember tartózkodik, ez a kályhafűtés által előidézett légcseré épen elég lenne számára, mert egy egyének rendszerint a légszükséglete óránként nem megy többre 100 m³ méternél. A fűtés következtében történő szellőztetésből magyarázható meg, hogy a téli időszakban a kevés ember által használt lakások levegője nem is romlik meg annyira, mint más évszakban s annál jobban megtisztul a szobai atmosféra, minél nagyobb a külső és belső lég közötti különbség. A nálunk kevésbé divatos kandalló sokkal jobb légtisztító mint a közönséges vas vagy cserépkályha. Szobai használatra a kívülről fűtő kályhák nem alkalmasak, mert a lakás levegőjét nem tisztítják.

A mi a szellőztetésnek más módját illeti, minden mesterséges eszközök fölött legcélszerűbb az ajtó és a szemközti ablakok föltárása s a légvonat előidézése; 15—20 perczig tartó léghúram jobban kitisztítja a szoba levegőjét, mint bármely czifra módszerű szellőztető készülék. A mesterséges ventiláló eszközöknek tehát nem annyira a lakó helyiségekben, mint olyan termekben van helyök, a hol sok ember szokott jelen lenni, pl. színházak, gyűléstermek, kávéházak, iskolák stb.

Füdülog mindenestre az, hogy a háló- és lakószobák levegőjét megromlani ne engedjük. A beszennyezett levegő számos betegségnek vetheti meg alapját; ilyenek: a görvélykór, a tüdővész, némileg a hörg-

dékek minden oldalu képzésével oly nagy befolyással van a serdülő ifjúság s így az egész nemzet jóléte előmozdítására, jogosan várható fontos kötelességének teljesítése. De e munkát önmagára, a család segélye, támogató ereje nélkül, teljesíteni egészen nem képes. Szüksége van a vele egyetértően munkálkodó családra, melynek teendői az iskolai nevelés érdekében: 1) a keresztényies érzelem és hit felkeltése és ápolása, 2) engedelmességre szoktatás, 3) az iskola és tanító tekintélyének tiszteletbentartása, 4) az iskolával, illetve tanítóval való gyakoribb érintkezés, 5) gyermeke iskolán kívül való munkálkodásának ellenőrzése és a tulságos szorakozásoktól való visszatartás és 6) felügyelés gyermekének környezetére, társaságára és foglalkozására. Ha a család e kötelességeit teljesíti, gyermekeinek javára munkál, önmaga boldogságának alapját veti meg.

Hisszük s meg vagyunk győződve, hogy a családnak ily irányu támogatásával megszűnnének ama panaszok, melyek még napjainkban is az iskolai nevelés és oktatás ellen emelkednek.

A „Népnevelők Lapja“ f. évi 37. és 38. számában egy pályaművet közöl: „Az alkalmazás elve a nevelésben“ cím alatt. Lélektani alapon fejtegeti, hogy „nincs bennünk szív, csak óriási adagu felületesség; nincs azeretet, csak romlást, bomlást, rothadást előidéző irigység, káröröm; nincs türelmesség, hanem nagy adagu türelmetlenség; nincs igaz részvét, hanem van alacsony foku hidegség. Így a tapasztalás.“

hurut és az angolkór is. Különösen a kisebb gyermekekre lehet veszélytohozó a szobai romlott lég; ők ugyanis télnék idején a nap legnagyobb részét a lakásban kénytelenek tölteni s fogékonyabb természetöknél fogva hamarabb is áldozataivá válhatnak a fennebb említett betegségek valamelyikének.

Végül meg kell emlékeznünk a szobák hőmérsékletéről s ezzel összekötve magáról a fűtésről is. A mi a hőmérsékletet illeti, az felnőtt és egészséges emberek által lakott szobákban 16—17 R°-nál soha sem lehet nagyobb, s 14°-nál kevesebb. Öreg, gyenge, beteges emberek és gyermekek lakóhelyiségei egy-két fokkal nagyobb melegséget is megkívánnak. A mily jótékonyan hat mi ránk a szobának barátságos melege, ép oly káros és egészségellenes az erős fűtés következtében támadt hőség. Hirtelen és nagy meleget szoktak terjeszteni különösen az öntött vas- és pléh-kályhák; ezek, tudomás szerint, hamar kisugározzák a hőt s ép oly hamar ki is hűlnék, tehát szobáinkban ingadozó légmérsékletet okoznak. E mellett azon hátrányuk is van, hogy a szobai légben uszkáló porrészecskéket megpörkölik, a melyek a belehelés által gégénkkel és tüdönkkel érintkezésbe jöven, ott izgatólag hatnak s a nyelőcsőben a kiszáradás érzetét keltik föl. De visszatérve a lakóhelyiségek tulságos fűtéséből támadható bajokra, egészségünk megrontójának kell azt tartanunk azért is, mert a nagy meleg a légutak nyálkahártyáit elkényezteti s így ki leszünk téve a folytonos katarrusnak, köhögésnek, sőt talán a komolyabb tüdőbetegségeknek is. A nagyon melegen tartott lakásokban, ha az ottani lég egyszermind nedves is, az egyes káros anyagok hamar kifejlődnek, s a ragályozás esetei sokkal számosabbak szoktak lenni, mint a mérsékelt fűtött szobákban.

Eltelkintve azonban ettől az okshetőségtől, a tulságosan fűtött helyen való tartozkodás azért is kellemetlen, mert a meleg levegő akadályozólag hat a test hőkisugárzására, s ha a szobai lég egyúttal nedves is,

A czélt csak elméletben szolgáljuk, s nem viszszük azt a gyakorlati alkalmazás terére. Ez irányban jobban kell teljesíteni kötelességét az iskolának, ezekhez elvezet: „az önkutatást elesegítő nevelési módszer, mi nélkül az egész tanítási törekvés „holt betű. folyam, melynek nincs mélysege.“ Az iskolának szoktatnia kell a renchez, szorgalmatossághoz, munkához, szorgálatkészséghez, nemes szívűség- és baráti érzet felfogásához és megbecsüléséhez. E szoktatásban legyenek vezetők a „konkrét események,“ a tanító által vezetett napló, mely maga egy „Lélektan“ lesz, ha megértjük annak fontosságát, hasznát. Ez legyen az útmutató munkájában. Az alkalmazás elvét következetességgel, a következők figyelembe vételével, kívánja alkalmazni:

a) A tanító érdeme nem a rendőrszerűség titkában nyilvánul; a nevelő soha nem lehet rettegetett hatalom, hanem gyermekbarát, mert ez uton lehet képes a gyermekben viszont-szeretetet, bizodalmat, őszinte szívvelýességet keltetni, ápolni, őrizni.

b) A tanító kísérje figyelemmel növendékei hajlamát; a nevelő legyen első sorban önmagának szigorú birája, növendékével szemben olykor engedékeny is lehet, mely körülményt arra használja fel, hogy így annál szabadabban tekinthessen a rejtett világba.

c) A tanító ismerje el az érdemet; nem tetszését nyilvánítsa a haszontalan dolgok fölöl. Gyakori érintkezés legyen közte és az otthon tagjai között. Jönnék hozzá tanácsért, vagy épen szülők panaszolnak nála: legyen következetes, őszinte. Törekedjék arra, hogy

meg lesz nehezítve a bőr vízelválasztása, az izzadás is, a mely okozatok a testünkben végebe menő anyagcsere csökkenésének válhatnak megint okaivá. Nem lehet tehát csodálkozunk azon, hogy a nagy meleghez szokott egyéneknek kevés étel szükséges, s hogy szervezetök lassanként elpuhul, elgyengül.

Az egészségügyi írók közül a legtöbben kiküszöbölendők tartják az öntött vas- és annál inkább a pléh kályhákat a lakhelyiségekből s helyettök az Angol- és Franciaországban nagyon elterjedt kandallókat ajánlják. Azonban a kandallóknak meghonosítása mi nálunk legfőképp éghajlati szempontból, igen sok nehézségbe ütközik. Igaz ugyan, hogy Galton azon árnyoldalát a kandallónak, hogy az a hidegebb klímájú vidékeken nem fejleszt elég meleget, mesterséges uton megszüntette s így légfűtős szerkezetű kályháinak elterjedését semmi más nem is akadályozná, mint azoknak kissé borsós ára. Ez pedig nagy akadály a szerény körülmények között élő családoknál.

A többi kályhaszerkezetekről czéloom és teremhez mérten csak általában akarok megemlékezni. Tény az, hogy a hány szerkezetű fűtési készülék van (s ilyen igen sok van), mindegyiknél fordul elő jó és rossz tulajdonság vegyest. Általános elvül állithatjuk fel, hogy az a legjobb kályha, a mely egyenletesen képes melegíteni, aránylag kevés fűtőanyagot fogyaszt el s e mellett a szobát kielégítőleg szellőztetni képes. *)

Zajzon Dénes.

*) E hőzleményünk mellett olvasóink szives figyelmébe ajánljuk Dr. Fodor József budapesti egyet. tanár által: «Az egészséges lakás», és Dr. Salamon József kolozsvári orvos által: «Milyen levegőjü szobában alusznak?» cím alatt irt munkálatokat is.

benne hasznos, becsületes és barátságos embert tisztel-
hessenek a szülők.

d) A tanító törekedjék ismereteinek gazdagítása és gyarapítására. Nevelőnél a felületesség, üresség és szalmaláng nagyon is kicsinyítő argumentumok. Legyen ő maga első sorban fáradhatatlan munkás; mert csak úgy lehet képes növendékeinek is „buvárkodó és kutató szellemát új világba vezetni,“ mely világban „munkás-ság az élet sója.“

e) Az iskola maradandó nyomokat hagy fiatal nemzedéke lelkében. Az iskola már külsőleg magán viselje az egészség, aesthetika és paedagogia minden kellékét, szabályzatát. Az iskola ne hirdessen oly tanokat, miket ez lépten-nyomon meghazudtol, vagy feledi.

f) A tanító tulságos követelésekkel ne álljon elő. Az öntevékenység irányítására is nyisson ajtót. Legyen lelki erők, jellemek, jó és gonosz szenvedélyek tökéletes ismerője — — — miknek különféleségeit és óriási választékát kívülről ismerheti. Alkalmazza azokat módszerénél, éljen velők mint idézett — követésre, vagy megutálásra méltó — példákkal, mert nyílt titok, hogy: a példák a gyermekben az akaratertőt fejlesztik.

g) Fejtesse az iskola az általános emberszeretet, türelmesség, igaz részvét, könyörületesség, tisztelet igéjét; a mértékletes életmód, takarékoság t a n át.

Igy sikerülend tán egy ember-öltön át a kijelentés hitét és igéjét a gyakorlati életbe is begyökeresíteni. És, ha egy nép kilenczven százalékánál testet öltött az ige, akkor Isten bő kegyelme fog szállani azon népre, akkor lesz igazán szent hajlékká az emberi nemzetre nézve a muzsák szentelt csarnoka.

Legyen e hitem erős, legyen kibékítő és közelben teljesülhető.

Az Országos középiskolai tanáregyesületi közlöny f. évi szeptemberi füzete hozza az orsz. középiskolai tanáregyesületnek f. évi július 6., 7. és 8-án Fiumében tartott XXI. nagy gyűlésén felolvasott értekezéseket, azok megvitatását. Azok közül kiválóan figyelemre méltó Köpöcsy Sándornak: „A családnak az iskolához közelebb hozatala“ czim alatt felolvasott és megvitatott érdekes munkálata. A közoktatás két évtíz óta, de különösen az utóbbi tíz év alatt tetemesen javult, a haladás szembeötlő, mégis panaszokat hallunk, hogy a tanítás sikere még nem mindenben megnyugtató, a tanulók a kellő formális kiképzés és szellemi fogékonyság megszerzése nélkül hagyják el az iskolát; „a tanulást meg nem kedvelik, a tudást meg nem becsülik, szóval a rájuk fordított idő- és pénzbeli áldozatnak, a fáradozásnak nincs meg rajtuk a kellő sikere.“

Ezeknek számos okai vannak. Az okok pedig nemcsak az iskolában, a tanítási rendszerben találhatók meg, de keresnünk kell azokat a családban is; sokat von le a tanárok munkásságából a szülőknek az iskolákkal szemben tanusított hidegsége, közönye. A szülő csak akkor megy az iskolába, ha fának baja van, a tanárok neveit csak akkor emlegetik, ha azokat ocsárolják, mely ocsárlások pedig többnyire ferde és alap-
talan véleménynyilvánítások, s a tanuló lelkében könnyen vernek gyökeret. Ha vizsgáljuk középiskoláinkat, úgy találjuk, hogy azok kevésbé nevelnek, a tanításra van a fő súly helyezve. „Az angoloké pl. teljes mértékben nevelő is; a francziáké már kevésbé s a né-

meteké még kevésbé; a mi középiskoláink pedig a németekével egyenlő alapon épült, de fejlődésében már nem oly merev, hogy a nevelésnek legalább ama részei, melyek nem egészen a szülők és gyermekek természetes viszonyain alapszanak, itt-ott beilleszthetők ne lennének.“ Keresnünk kell az eszközöket és módokat, melyek által ezeken segíthetünk, mert a társadalomnak ama követelése előtt, hogy középiskoláink az eddiginél nagyobb mértékben neveljenek, nem hunyhatunk szemet.

Az eszközöket, melyekkel a család s így a társadalom az iskolához közelebb hozható, három csoportba osztja; az első csoportba tartoznak azok, melyek a tanárban, tanári testületben és az iskolában találhatók, a másodikba, melyeket a szülőkben és a társadalomban, a harmadikba, melyeket a család és iskola közös működésében találhatunk fel. Javasatait, melyek által a célzt elérni, a panaszokat megszüntetni véli, a következőkben terjesztette elé.

1. A családnak az iskolához közelebb hozatala a tanítás sikerességének előmozdítására nagyon szükséges; ennek keresztül vitele bár küzdelmes lesz helyen-helyen, lehetetlennek nem mondható.

2. A tanárok lankadatlan buzgalma képes lesz a társadalmat az iskolához közelebb hozni, bár ma a szülők nagy része az eredményt a haszon szempontjából itéli meg; képes lesz a szülőket felvilágosítani arról, hogy a középiskola csak alapvető ismereteket ad a magasabb fokú tudományhoz.

3. Ezek elérhetése céljából kívánatos, hogy a tanár a szülőkkel az iskolában és a társadalmi téren érintkezzen.

4. Az osztályfők által a hét egyik meghatározott órájában a szülőknek, vagy helyetteseiknek adjanak fölvilágosításokat.

5. A távol lakó szülőket az értesítőn kívül, értesítsék bővebben gyermekeik haladásáról.

6. A tanárok tartsanak az iskolában népszerű felolvasásokat.

7. Rendezzenek iskolai ünnepélyeket, hogy a szülőkkel így is érintkezessenek. S végül

8. Hozzanak be a középiskolákba értesítő és ellenőrző könyvecskéket.

A javaslatokhoz mindenesetre sok szó fér. Közöljük azokat, mert a népiskolai oktatás sikere érdekében is, gondolkozni lehet és szükséges is felettök.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az örök szeretet nevében.

A Mária Dorothea-egyesület, mely Mária Dorothea Ő Fensége védnöksége alatt a magyarországi tanítónők, gyermekkertésznők, nevelőnők, zongora- s nyelvmesternők, egy szóval a hazánkban tanítással és neveléssel hivatásszerűleg foglalkozó nők anyagi és erkölcsi érdekeinek megóvása s fejlesztése végett 1885-ben alakult, Budapest fővárosában egy a fővárosi hatóság által e célra díjmentesen felajánlott telken „Mária Dorothea-intézet“ czim alatt külön épületet akar emelni, mely egyedül élő szegény és munkaképtelen volt tanítónőknek és nevelőnőknek otthont biztosítson és egyuttal központja legyen a magyar nevelőnők törekvéseinek, az a hely, a honnan a legilletékesebb egyének egyesült erő-

Folytatás a mellékleten.

vel emelhessek fel szavukat a nemzeti lét egyik legfontosabb feltétele, a nemzeti nőnevelés reformja érdekében.

A Mária Dorothea-intézet megvalósítása mintegy 30,000 frtba kerül. Tagtársaim nevében én, mint az egyesület ez időszaki elnöke, kérek fel mindenkit, kihez jelen soraim eljutnak: adakozzanak és gyűjtsenek.

Ne utasítsa vissza senki kérélmünket, ha csak krajczárok lesznek is, a mit körülményei folytán e célra adhat; ne legyen közönyös ügyünk iránt, míg akad egy ismerőse, kivel célunkat és törekvésünket meg nem ismertette; ne legyen habozó és ingadozó; fillére s ügybuzgalma a magyar közművelődés érdekét mozditja elő, az általa elért eredmény, bár csak porszemként, az örök szeretet nagy munkáját fogja gyarapítani.

Először fordulnak most a magyar tanítónők segítségért a magyar társadalomhoz. Első ízben kérnek gyámolítást azok, kikre bízott a magyar nők és a leendő magyar anyák nevelése. Kérélmünk anyagi helyzetünk javításával kapcsolatban a nemzeti nőnevelés reformját terveli, a magyar faj és a magyar állam fennmaradása s felvirágzása egyik feltételének akarunk szolgálni azzal az épülettel, mely nemcsak humanisztikus intézet lesz, de egyúttal a nemzeti nőnevelés ügyével foglalkozók közös érdekéből származó szoros összeköttetésű.

De lenne bár a „Mária Dorothea-intézet“ kizárólag humanisztikus intézmény, közel 10,000 nőből álló testületnek, mely életét a tanítás s nevelés nemes céljának szentelte, joga van ily kérelemmel járulni a magyar társadalomhoz. Nemesak joga, de kartársai iránt való kötelessége is. S van okunk remélni, hogy a magyar társadalom meg fogja hallgatni kérésünket. Mert az önerőjére utalt művelt nő, mint tanítónő a legfárasztóbb terheket veszi magára, s gyöngye szervezetének megfeszített erejével küzd a társadalom érdekében, tűr s szenved éveken át nemes hivatása teljesítésében. S mennyi lesz közöttük agg napjaiban egyedül s elhagyatva, midőn a gyenge testben lakott erős lélek is hanyatlik, hánynak lesznek elválhatlan kísérői az egyedül lét és a nyomer!

Adakozzunk. Állítsuk fel a Mária Dorothea-intézetet, megpihenő helyet a szegény elhagyatott, volt tanítónőknek, és egy közművelődési templomot, mely társadalmi életünk egyik legszebb és legkényesebb kérdését, a nemzeti nőnevelést, ápolja és erősíti meg. Bizalommal kérek fel mindenkit, kihez jelen soraim eljutnak: adakozzanak és gyűjtsenek.

A magyar tanítónők egyik legkitünőbbike a legelső állami nőnevelő intézet igazgatója Zirzen Janka úrbölgy volt kegyes egyesületünk pénztárának kezelését elvállalni s az ő neve elég biztosíték, hogy a Mária Dorothea névvel diszitett egyesület részére gyűjtött pénz rendelkezésének megfelelően fog felhasználni. De e mellett minden egyes küldeményt, bár csak krajczárokból álljon, háromszor nyugtázzunk: a „Nemzeti Nőnevelés“ című havi folyóiratban, a gyűjtőknek küldött levelező lapon s a Mária Dorothea-intézet felállításakor kiadandó emlékkönyvben.

Az örök szeretet nevében ismétlem kérő szavamat: adakozzanak és gyűjtsenek!

Budapest, 1887. augusztus hóban.

A „Mária Dorothea-egyesület“ nevében:

Báró Nyári Adolfné,

elnök.

Az adományok s gyűjtések Zirzen Janka igazgató nevére (Budapest, Andrassy-út 65. sz.) küldendők. Szer-

kesztőségünk a hozzá beküldött ivre készséggel fogad el adományokat s juttatja rendeltetésük helyére.

Meghívó. A kolozsmegyei tankerületi tanító-testület folyó évi közgyűlését s a néhai Váradai Károlynak, Kolozsmegye volt kir. tanfelügyelőjének emlékére rendezendő ünnepélyét. Kolozsvárt, f. é. október 24., 25- és 26-ik napjain tartja meg, melyekre a tanító-testület tagjait s az érdeklődőket tisztelettel meghívja, a tanító-testület központi választmánya nevében: Kolozsvárt, 1887. szept. 14-én. *Benedek Samu*, tanító-testületi elnök. *Elek Gyula*, tanító-testületi h. titkár. — Október 24-én d. u. $\frac{1}{2}$ 7 órakor előértekezlet a városi polgári fiú-iskola helyiségében. Az emlékünnepély tárgysorozata: Október 25-én d. e. $\frac{1}{2}$ 10 órakor gyűlés a felsőbb leányiskola helyiségében s onnan a tanító-testületi tagoknak együttes felvonulása a városi Redoute nagytermében tartandó emlékünnepélyre. Október 25-én d. e. 10 órakor az emlékünnepély kezdete. 1. Női karének, előadva a tanítónők képző intézet dalköre által. 2. Elnöki megnyitó beszéd. 3. Emlékbeszéd Váradai Károly felett. Tartja Dr. Ferenczi Zoltán, polgári iskolai igazgató-tanár. 4. Vegyes karének, előadva a tanító- és tanítónők képző intézet dalköre által. 5. Együttes kivonulás a helyi köztemetőbe Váradai Károly sirjához. 6. Karének, a tanítók képző intézet dalköre által. 7. Alkalmi beszéd az emlékoszlop leleplezése alkalmából, tartja Benedek József ev. ref. igazgató-tanító. 8. Karének, a tanítók képző intézet dalköre által. — A közgyűlés tárgysorozata: Október 25-én d. u. 4 órakor közgyűlés a polgári iskola helyiségében, a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Bizottságok kiküldése: a) a tanszertár, b) a könyv- és irattár, c) az egyesületi pénztár, d) az „Eötvös-alap“ pénztár, e) a „Család és Iskola“ pénztárának megvizsgálása és a nyilvános tanítások meg szemlélésére. 3. A tisztújításra vonatkozó szavazatok beadása. Október 26-án d. e. 8—9-ig nyilvános tanítást tartanak: a) a kül magyarutczai róm. kath. iskolában Váradai Albert tanító úr. b) az unitárius elemi leányiskolában, Strobel Berta tanítónő k. a. Október 26-án d. e. $\frac{1}{2}$ 10 órakor a közgyűlés folytatása a városház nagytermében. 1. Hymnusz, éneklí a tanítók képző intézet dalköre. 2. Titkári jelentés, felolvassa Elek Gyula tanító-testületi h. titkár. 3. Tisztviselők leköszönése, korelnök választás. 4. A szavazatszedő bizottság jelentése s az új elnök székfoglalása. 5. Bizottságok jelentései: a) a tanszertár, b) a könyv- és irattár, c) az egyesületi pénztár, d) az „Eötvös-alap“ pénztár, e) a „Család és Iskola“ pénztáráról és a nyilvános tanítások meg szemléléséről. 6. A közp. választmány által kidolgozott új alapszabály-tervezetnek tárgyalása. 7. Indítványok tárgyalása.

I R O D A L O M.

Piros könyv. A magyar nép számára írta P. Szathmáry Károly. Révai testvérek budapesti könyvkiadó hivatala második kiadásban bocsátotta immár közre e nagyfontosságú művecskét.

Népszerű modorban tárgyalja ama tapasztalatot, és ismerteti azt hogy nemzetünk létszáma-

nak fele elpusztul mielőtt a 7 éves kort elérné. Tényeket sorol fel, melyek megfagyasztják bennünk a vért, feldulják érzelmeinket, kétségbe ejtenek jövőnk tekintetében. A tények bekövetkezésének okául a gondatlanságot állítja. Nem gondolunk kellően a kisdedek nevelésére; a fatusi nép elmegey korán reggel munkára, kisdédét otthon hagyja a szobába zárva egy nagyobb gyermek, vagy a szomszéd felügyeletére. E felügyelet nem az édes anyáé; a gyermekek nélkülöznek minden gondosabb felügyeletet, elbetegesednek, elpusztulnak. Szerencsétlenség éri őket, tüznek, víznek, állatok támadásának vannak kitéve. Ezen segitenünk kell. A gyermekek megvédése kötelesség. Építsünk azért óvó iskolákat, gyermekmenhelyeket. Hogyan léteíthetők ezek legkönnyebben, feleletet ad arra is e könyv. A nép számára van írva, ott ohajtandó ennek elterjedése. Ép azért tanítótársaink és az iskolai könyvtárak részére nem tudjuk eléggé melegen ajánlani. Terjesszék el e kis füzetet a nép között, értesék meg a községek vezetőivel s mindenkivel, hogy tegyék meg azt mi lehető és tekintetben. A kormány készséggel támogatja kezdeményezésüket

Révai testvérek kiadóhivatala (Budapest, IV. Váci utca 11. sz.) a magasztos cél iránti tekintetből nagyban vásárlásnál a művecske 100 példányát 15 frt helyett 12 frton adja. - Egy-egy példány ára 15 kr.

Az *Orbók Mór által szerkesztett „Paedagogiai Plutarch”*-ből vettük a 14. és 15-ik (kettős) füzetet, mely a mű második kötetének 4. és 5-ik füzetét képezi. E füzetben nyer befejezést Milde életrajza Kurz Samutól. E füzetben van megírva Zvinglinek, a nagy reformátornak élete Benke István, Franckenak, Rissányi, Györffy Iván és Vass Mátvás neves tanítók életrajza Samu József és Böngérfi János által. E füzetet pedig Groó Vilmosnak, a felvidék népszerű tanfelügyelőjének arcképe és sikerült életrajza egészíti ki. Ez életre való vállalatot a nm. val. és közokt. m. kir. Miniszter f. évi 4417. sz. a. kelt rendeletével valamennyi hazai népoktatási intézetnek megszerzés céljából ajánlotta. Mi is a legmelegebben ajánljuk e valóban hasznos és érdekes művet olvasóink és az iskolák figyelmébe. Előfizetési ára: füzetenként 20 kr. Az első kötet ára füzve 2 frt Egy diszes bekötési tábla 60 kr. megrendelhető a kiadónál, Drodtleff Rezsónél Pozsonyban, vagy bármely hazai könyvkereskedőnél.

Paedagogiai zsebnaptár az 1887—88. tanévre. Tanárok, tanítók s más tanügyi tényezők számára szerkesztette Orbók Mór tanítóképző intézeti tanár. — Kiadja Heckenast G. utóda: Drodtleff Rezső Pozsonyban. Akár belső berendezését és gazdag tartalmát, akár alakját és diszes kiállítását tekintjük, joggal mondhatjuk, hogy hasonló tanügyi naptár a magyar könyvpiacon ez ideig nem fordult meg. Táblája pénztárczával s czeruzatartóval van ellátva. A naptár finom vászonba van kötve, külső lapján fekete lakk nyomás van. A naptárnak rendkívül gazdag tartalmából megemlítjük, hogy közli a magyarországi tanfelügyelők arcképeit rövid életrajzaik kíséretében, továbbá a magyarországi népoktatási intézeteknek s azok tanárainak és tanítóinak névsorát. A tanítóképezdek, a felsőbb leányiskolák és polgári iskolák s azok igazgatói külön és csoportosítva vannak. A vonalozott rovatok sem hiányoznak fenn kívánni valót. Egy példány ára 60 kr. A ki

a 60 krt posta-utalvánnyal előre beküldi, annak a naptárt a kiadó bérmentve küldi meg. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Az egyházi közigazgatás kézikönyve, Eötvös Károly Lajostól. 1887. Budapest. Hornyánszky. Előfizetési ára 6 frt. Bejelentések október 1-ig.

Ember János, Népiskolai rendszabályok és értesítő. Ungvár, Lévai Mór. Ára 5 kr. Tartalma: Jelek magyarázata. Felhívás a szülőkhöz és gyámokhoz. A tanulókat illető rendtartási és fegyelmi szabályok. Iskolai értesítő 10 hónapra. Egész évről szóló bizonyítvány.

V E G Y E S E K

— A király Kolozsvárt. E hó 22., 23. és 24-én ünnepe volt Kolozsvár város lakosságának. Urunk, királyunk I. Ferencz József apostoli Felség szerencsétlente legmagasabb látogatásával városunkat. Történelmi nevezetességük e napok, nemcsak azért, mert 35 év után látogatta meg másodszer dicsőségesen uralkodó királyunk városunkat, hanem ama lelkesedés, melylyel fogadtatott, ama szavak, melyeket a különböző felekezetek küldöttségéhez, az erdélyrészi megyék, bihar- és szilágy megyék törvényhatóságaihoz, az erdélyrészi magyar közművelődési egyesület küldöttségéhez s a többi tisztelgő küldöttségekhez intézett, látogatásai, melyekkel szerencsétlente közintézeteket, szóval minden, mit körünkben időzése alatt tett és hallatott: feledhetlenné tesz a napokat, örökké emlékeztetéssé. A fényes főúri bandérium, mely kíséretét képezte a Bánffy palotáig, hol szállva volt, az egyesült dalárdák hódoló szerenádja, a népünnapon való részvétel, a tisztelgő küldöttségek elfogadása, közintézetek meglátogatása, az általános kihallgatás, mind-megannyi emlék. Szeptember 22-én d. n. 5 órakor érkezett körünkbe Déváról, hol a hadgyakorlatokon vett részt. Orczy Béla br. helyettes belügyminiszter is e vonaton érkezett meg. Az állomásnál br. Josika Sámuel főispánunk s Kolozsvár polgármestere Albach Géza üdvözölték magas vendégünket, ki válaszában kiemelte, hogy örömmel és rég táplált óhaját követve jött Magyarország erdélyi részének e főhelyére s örömmel fogja annak emelkedését szemügyre venni. A palotáig a testületek, iskolák növendékei által képezett sorfalak között, folytonos éljenzések és a harangok zugása között haladt nyitott kocsin, balján Tisza Kálmán miniszterelnökkel, ki ez alkalomra, szept. 21-én érkezett körünkbe. Ez este volt az egyesült dalegyletek serenadeja, ő Felsége katonás tisztelgéssel adott kifejezést megalégedésének, a hódoló üdvözlétért. Másnap szept. 23-án 10 órakor fogadta a különböző küldöttségeket, számszerint 19-et. Valódi királyi szavak hangzottak el ajkairól; minden egyes küldöttség a megalégedés és öröm látható érzésével távozott színe elől. A 13. tisztelgő küldöttség a kolozsvári összes közép és alsó tanítázetek tanári testületei voltak. E küldöttséget (Páll Sándor tankerületi főigazgató betegsége miatt) br. Jósika Sámuel főispán mutatta be pár szóval. Ó

Felsőge minden egyes tanintézet igazgatójához intézett egy-egy kérdést, mindeniktől kérdezve, mennyi a tanulók létszáma, milyen nemzetiségűek, hányan tanítanak, hogyan haladnak stb. E küldöttségben vettek részt kir. tanfelügyelőnk, Kozma Ferencz, s a kolozsmegyei tanítótestület képviselői, Benedek Samu elnök, Balázs József, Dézsi László, Bőjtke László, Bocz István (Gyaluból), Nagy Kálmán, Kovács Dániel, Koleszár Lajos (Bánffy Hunyadról) és Rieger Imre személyében. Ugy a kir. tanfelügyelő urhoz, mint a t. testületi elnökhöz is intézett néhány kérdést. A d. u. folyamán kezdte meg közintézeink, iskoláink látogatását. Meglátogatta Mátyás király születési házáat s itt e nagyjelentőségű szavakat mondá a miniszterelnökhöz fordulva: „Nem nagy kegyeletre mutat, hogy ezt az épületet laktanyának használják.“ Innen távozva meglátogatta a Károlina orsz. és katonai kórházakat, a kereskedelmi akadémiát, a kolozsmonostori gazdasági tanintézetet, a vegytani intézetet az erdélyrészi házi-ipar fejlesztő egyesület által fentartott női-ipariskolát, a kath. seminariumot és főgymnasiumot és a ref. főtanodát. Mindenik intézettől megelégedéssel távozott el. A nép mindenütt kísérte, sorfalat képezett s hatalmasan éljenezte szeretett uralkodóját. E nap estvóján a nemzeti színházban is jelen volt, hol a „Falu rosszát“, e jeles népszínművet adták elő. Szept. 24-én általános kihallgatást adott, melyen személyesen fogadta egyes kitüntetettnek köszönetét, vette a kérelemmel hozzá fordulóknak kérelmét. D. u. pedig meglátogatta az egyetemet, a Mária-Valéria leányárcházatot és az unitárius főgymnasiumot. Mindenik iskolánál kézzséggel jegyezte le nevét, látogatása emlékéül, az aranykönyvbe, az emléklapra. Kihallgatott a lövölde helyiségében rendezett népünnepélyre, hol bemutatva voltak csoportokban, a székely, szász, oláh, csángó, a bogártelki és kolozsvári magyar földműves népréseletek. Minden egyes csoport vezetőjét megszólítással tüntette ki, „szép“, „nagyon szép“ szavakkal fejezte ki mindegyre megelégedését. E nap estvóján távozott el városunkból; az utcák kivilágítva, ember-ember mellett várta a király elutazását. Kézzsél 9 óra előtt hajtattott ki a pályaházhoz; lelkes éljenzések, „Isten vezérelje“, a jó Isten kísérje“ kiáltások kísérték odáig. Ott vártak rá főuraink, a főpapok, a törvényhatóságok küldöttei. A város polgármesterétől e szavakkal vált meg: „Köszönöm, köszönöm a városnak szép és kedves fogadtatásomat, köszönöm.“ A főispánhoz pedig így szólt: „Köszönöm a szép fogadtatást; minden-igen jól volt; nagyon megvagyok elégedve.“ Fogadtatása hű népének érdeme; törhetlen hűségét, határtalan ragaszkodását és szeretetét mutatta meg iránta, „ki megmarad a legnagyobbnak, mert népeinek szívét hódítja meg.“ Isten áldása, fény és dicsőség kísérje lépteit!

— **Kinevezések.** A vall. és közokt. m. k. Miniszter a kolozsvári állami tanítóképző-intézethez, Bod Péter el-távozásával, r. tanárrá Bánfyai Árpád b.-hunyadi felső népiskolai tanítót nevezte ki; kinek helye, a megnyitott polgári iskolánál Reinsburg Györggyel tölthetett be.

— **Véglegesítés.** A vallás- és közokt. m. kir. Mi-

niszter úr Binder János és Binder Jánosné, Lasch Józsefa alsó-szováthi, Józsa Dániel és Józsa Dánielné, Bisztricsányi Józsefin győr-vásárhelyi és Kis Samu m. macskási áll. iskolai rendes tanítókat, illetve tanítóneket, állomásaikon közelebből végleg megerősítette.

— **Miniszteri rendeletek.** E hó folyamán a vall. és közokt. m. kir. Miniszter két rendeletet intézett a kir. tanfelügyelőségekhez. Egyiket a himlőoltás igazolása, másikat a philloxera ellen való védekezés tárgyában. A védhimlőoltás tárgyában 29,370 sz. a. kiadott rendelet szerint a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. törvény-czikk XIII. fejezetének módosításáról szóló 1887. évi XXII t. cz. a védhimlőoltás állami intézményét, különösen az iskolalátogatás tekintetéből az eddiginél részletesebb és szigorubb módon megállapítja; az e részben előírt óvintézkedések sikeresebb keresztülvitelére érdekében, azok végrehajtására a hazai elemi és középfokú, nyilvános és magánintézetek igazgatóinak és tanítóinak közreműködését igénybe veszi, miért közli a törvény idevonatkozó határozatait. Az első oltás, mely a 7. év előtt kell megtörténnék, az elemi iskolák igazgatói és tanítói, az utóoltás pedig, mely a 12. év előtt eszközöltetik, a polgári és középiskolák igazgatói és tanítói által vétetik számba. Mindkét esetben bizonyítvánnyal kell igazolni az oltást, mely díj- és bélyegmentes, vagy azt, hogy az utóbbi 5 év alatt valóságos himlőt állott ki, vagy az oltás alól fel van mentve. Ha a tanuló ily bizonyítvánnyal nem igazolná a beoltást, a felvételtől számított 3 nap kötelesek az isk. igazgatók, illetve tanítók, az elsőfokú egészségügyi hatósághoz jelentést tenni, melynek elmulasztása esetén az 1876. évi idézett t. cz. 7. §-a alapján 10—50 frtig büntetettnek. — A philloxera ellen való védekezés tárgyában f. évi 35.882. sz. a. kiadott rendeletben arra hívja fel a Min. a kir. tanfelügyelőségeket, hogy az iskolák mellett levő kertekben a philloxera ellen védképes amerikai szőlőfajok ültetessenek, hogy a nép e helyekről szükség esetén nyerhessen jó alanyokat. Különösen pedig a tanítóképezdékben ismertessenek meg e szőlőfajok (Riparia-Sauvage, Jaquer, Herbemont), mert meggyőződése szerint a tanítózárg tehet ez irányban is a legtöbbet a nép felvilágosítására.

— **A kolozsmegyei tanító-testület központi választmánya** e hó 14-én tartott ülésén elhatározta, hogy lapunk f. évi Október 30-iki számát, az okt. 25-én és 26-án tartandó közgyűlés és Váradi-emlékünnepély alkalmából adja ki. E szám, melyben az emlékbeszéd s a többi beszédek és az ünnepély leírása lesz, hozni fogja Váradi Károly arczképének fénynyomatát nagy quart alakú papíron, cabinet nagyságban, neve aláírásával. A vál. e számot az ünnepély és közgyűlés alkalmából a Váradi-alap javára számonként 30 krért árusítani is fogja. Felhívjuk mindazokat, kik ezen számból tömeges megrendelést tenni óhajtanak, megkereséseiket intézzék Nagy Kálmán I. közs. isk. ig. tanítóhoz, lapunk pénztárnokához, hogy tájékozva legyen a nyomtatandó példányok mennyisége felől.

— **Kolozsmegye kir. tanfelügy. lőségi irodája** e hó végével Nagy-utcába, (a II-ik községi iskolával átellenbe) a 34. szám alá tétetett át.

— Gyászlapot vettünk Gáspár János kir. tanácsos és tanfelügyelő nevének Bogdán Juliánának haláláról. Az érdemes tanfelügyelő és családja e nagy veszteségét enyhítse a tisztelők őszinte részvéte.

— A szakszerű felügyelet. Számosan vannak a tanítók sorában is, kik szakszerű felügyeletet nem ohajtanak. Hogy miért nem, azt valószínűleg maguk sem tudják, vagy talán nagyon is tudják. Drezdában is most a városi tanügy előadójának nem salembert, hanem ügyvédet választottak (Dr. Nake), s Lipcsében valószínűleg követik e példát. Tehát a tanügy eldörájában, Németországban is történik, hogy a szakemberek háttérbe szorulnak.

— Politika és tanügy. Háromszék megye kir. tanfelügyelőjét a közokt. miniszter rendelkezési állapotba helyettes helyére Fötvös K. Lajost, torontálmegyei segéd-tanfelügyelőt nevezte ki. Ez intézkedés azon támadással van kapcsolatban, melylyel Szeremley Lajos a volt tanfelügyelő Háromszék megye hatóságait a képviselőválasztások alkalmával illette. Ennek megtorlása céljából Künle József közg. bizottsági tag indítványára fölterjesztés tétellett a miniszterhez, ki csakhamar megadta rá a feleletet — a tanfelügyelőnek.

— Az iparos tanonc-iskolák fokozatos emelésének és a tanítás sikerének érdekében az iparügyi min. körrendeletben utasítja a törvényhatóságokat, hogy a törvény által megszabott intézkedéseket szigorúan hajtsák végre, a tanoncokról pontos lajstromot vezessenek, az a tanfelügyelővel közöltessék, a mulasztási kimutatásokat 8 nap alatt tárgyalják le, a hanyag mestereket a törvény értelmében büntessék meg s az eredményről az iparisk. bizottságnak tegyenek jelentést. Végül utasítja a hatóságokat, hogy a múlt évben befolyt ipardijokról és pénzbüntetésekről a kimutatást a miniszteriumhoz f. évi november folyamán okvetlen terjeszszék fel.

— Néh. Váradi Károly tanfelügyelő emlékének megörökítésére adakoztak: (7-ik közlemény) Máthé János tanító ivén: Márton József 20 kr. Máthé János 20 kr. Gr. Festetics Bennó fehérmegyei kir. tanfelügyelő ivén: Gr. Festetics Bennó 3 frt. Gáspár János alsó-fehérmegyei kir. tanf. ivén: Gáspár János kir. tanf. 2 frt. Nagyenyedi polgári isk. tanítótestület 2 frt. Az alsó-fehérmegyei általános tanító-egyesület 3 frt. Nagy Mózes polg. isk. tan. 1 frt. Albert János 1 frt. Osztian Viktor 1 frt. Dr. Gelei József 1 frt. Papp Gyula 1 frt. Sebestyén Sándor polg. isk. tan. 1 frt. Szentpáli Károly 1 frt. Végh István 1 frt. ifj. Gáspár János 1 frt. Dr. Farnos Dezső 1 frt. Salamon József baranyamegyei kir. tanf. ivén: Szelman Győző 1 frt. König Emma 30 kr. Czink 30 kr. Dömel Sarolta 30 kr. Gerdenich Riza 30 kr. Petz Istvan 30 kr. Skolnik Géza 30 kr. Dobra Imre 30 kr. Nick Józsa 30 kr. Köginé 30 kr. Reizner 30 kr. Bartasságh Jozephine 1 frt. Macsal Ferencz 50 kr. Sirisaka Andor 1 frt. Germán István 30 kr. Abendhauser Mari 30 kr. Nyers Angyalka 40 kr. Leordinay Gizella 30 kr. Mihálovics Antal 50 kr. Borsy György 50 kr. Salamon József 1 frt. Borbély József tanító ivén: Borbély József 1 frt. Kolumbán Károly 1 frt. Teutsch Mari 1

frt. Korondi Károly 20 kr. Bidermann Alajos 1 frt. Püspöki András 50 kr. Józsa Dániel ig. tanító ivén: Szabó Károly 2 frt. Józsa Dániel és neje 5 forint. Állami iskola Gy.-Vásárhely 2 frt. Kabos Emma tanítónő k. a. ivén: Egy kezdő tanító 30 kr. Pap József id. 20 kr. Bitai György tanító 1 frt. Rosenfell József 1 frt. Horváth Sándor 50 kr. X. Y. 30 kr. Pap László 20 kr. Pap János 30 kr. Botha Samu 20 kr. Botha Sándor 20 kr. Lázár György 20 kr. Kónya József 30 kr. Az áll. isk. leánynövendékei 1 frt 73 kr. Az isk. fiu növendékei 60 kr. Kabos Emma 1 frt. Bocz István gyalui áll. isk. ig. tanító ivén: Dr. Sigmund József 2 frt. Deési Gyula 2 frt. Rozenberger Bernát 2 frt. Auer Lipót 1 frt. Csákány Ádám 1 frt. Kántor József 1 frt. Gyalui áll. isk. III. IV. V. VI. leányosztálya 1 frt 27 kr. Bocz István és neje 2 frt. Kolozsvári Albert tanító ivén: Pap Gábor tanító 20 kr. Kolozsvári Albert 80 kr. Dr. Ferenczi Zoltán polg. isk. igazgató ivén; Dr. Bartók István 10 frt. Dr. Ferenczi Zoltán 5 frt. Propper Ferencz 5 frt. Deák József 5 frt. Czirják Albert 5 frt. Összesen 96 frt. 20 kr. A begyűlt összeg eddig 346 frt 21 kr. — Fogadják a szives adakozók a bizottság hálás köszönetét. Kolozsvárt, 1887. szept. 24-én. Elek Gyula, bizottsági pénztárnok.

— Eperjes, Nagy-Károly és Torockó községek tűz által károsult tanítói számára e hó 17-én közölt XII. kimutatás szerint az eddigi gyűjtés és kamat főösszege 859 forint 41 kr.

— Az európai iskolák statisztikája. Ausztria-Magyarországnak van 37 millió lakosa, 29,000 iskolája, 3 millió tanulója. 1300 lakosra jut 1 iskola, 12 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 104 gyermek, 1 lakos iskolai kiadása 82 kr. — Németországnak van 43 millió lakosa, 60,000 iskolája, 6 millió tanulója, 700 lakosra jut 1 iskola, 7 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 100 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 1 frt 48 kr. — Franciaországnak van 37 millió lakosa, 71,000 iskolája, 5 millió tanulója, 500 lakosra jut 1 iskola, 7 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 66 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 79 kr. — Spanyolország 17 millió lakosának van 29,000 iskolája, 2 millió tanulója, 600 lakosra jut 1 iskola, 10 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 56 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 70 kr. — Angliának van 34 millió lakosa, 58,000 iskolája, 3 millió tanulója, 600 lakosra jut 1 iskola, 11 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 52 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 93 kr. — Olaszország 23 millió lakosának van 47,000 iskolája, 2 millió tanulója, 600 lakosra jut 1 iskola, 14 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 40 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 42 kr. — Oroszországnak van 74 millió lakosa, 32,000 iskolája, 1 millió tanulója, 23,000 lakosra jut 1 iskola, 65 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 36 tanuló, 1 lakosra eső iskolai kiadás 14 kr.

— TARTALOM. Királylátogatás után. — A tanító. (Befejező közlemény.) — Meg kell e a növ. leánykakkal ismertetni a roszszat? Közli: *Szentgyörgyi Lajos*. — A tanítóképezdei bennlakásról. *Haralyi Lajos*. — Tárca: Az egészséges lakás. (Folyt. és vége.) *Zajzon Dénes*. — Hazai lapszemle. — Egyesületi élet. — Irodalom. — Vegyesek.